

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84683,Nikliborc-Wladyslaw-Michal.html>
2022-10-05, 01:23

Nikliborc Władysław Michał

NIKLIBORC Władysław Michał (2 I 1889, Wadowice – 1 III 1948, Warszawa), matematyk. Syn Szczepana, sędziego, i Michaliny Zaraffe; brat Jana, profesora fizyki na Politechnice Wrocławskiej.

Pierwsze lata życia spędził w Wadowicach, Bielsku i Rzeszowie, gdzie również uczęszczał do gimnazjów. W wadowickim Gimnazjum im. M. Wadowity uzyskał w 1916 maturę klasyczną. Krótco po rozpoczęciu studiów matematycznych na UJ wstąpił do Legionów. Po dwóch latach został zwolniony z wojska, od 1918 kontynuował studia, dwukrotnie je przerywał, by wziąć udział w wojnach z Ukrainą i Rosją (1918 i 1920). W 1922 ukończył studia i rozpoczął pracę jako asystent A. Łomnickiego na Politechnice Lwowskiej. Pod kierunkiem H. Steinhaus'a napisał pracę doktorską *Zastosowanie zasadniczego twierdzenia Cauchy'ego o istnieniu rozwiązań równań różniczkowych zwyczajnych do zagadnień na wartości brzegowe w równaniu $y'' = f(x, y, y')$* , którą obronił na Uniw. Jana Kazimierza w 1924. Steinhaus uważał, że mogłaby być przedstawiona jako rozprawa habilitacyjna na najlepszych uczelniach europejskich.

W 1927 N. uzyskał na tej samej uczelni habilitację z matematyki (praca *Sur les fonctions hyperharmoniques*), a w 1931 zdobył stopień doktora habilitowanego z zakresu mechaniki teoretycznej na Politechnice Lwowskiej na podstawie pracy *Über die obere Grenze der Winkelgeschwindigkeit der Gleichgewichtsfiguren rotierender gravitirender Flüssigkeiten*. Tę drugą habilitację poprzedził trzyletnimi studiami uzupełniającymi w Dreźnie, Lipsku, Getyndze i Paryżu (jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej i Fundacji Rockefeller'a). Szczególne znaczenie miały studia pod kierunkiem L. Lichtensteina w Lipsku.

W 1932–37 N. kierował Katedrą Mechaniki Teoretycznej Politechniki Lwowskiej, a następnie Katedrą Matematyki na wydziale chemicznym PW. Jego wykłady (z teorii równań różniczkowych, form kwadratowych, analizy matematycznej, mechaniki teoretycznej, rachunku wariacyjnego i geometrii różniczkowej) cieszyły się dużym powodzeniem.

N. współpracował naukowo ze Steinhausem (zbiór zadań z rachunku różniczkowego), S. Kaczmarzem i W. Stożkiem (teoria potencjału logarytmicznego oraz podręczniki do szkół powszechnych i średnich). Pośmiertnie została wydana jego monografia z teorii równań różniczkowych, natomiast opracowywana i niedokończona książka z teorii trzech ciał pozostała w rękopisie.

Po wybuchu wojny w 1939 N. wrócił do Lwowa i podjął pracę jako profesor nadzwyczajny na ukraińskim uniwersytecie w katedrze J.P. Schaudera. Po wkroczeniu Niemców do Lwowa nauczał w Staatliche Technische Fachkurse, w którą władze niemieckie przekształciły Politechnikę Lwowską. W 1944–45 pracował na sowieckich uczelniach lwowskich (objął katedrę po zamordowanym w czasie wojny Schauderze). W 1945 musiał opuścić Lwów. Podjął pracę na PW (1945–47), a następnie na UW (1947–48) jako profesor zwyczajny. Niespodziewane aresztowanie przez Urząd Bezpieczeństwa doprowadziło go do załamania nerwowego i samobójczej śmierci.

N. zajmował się głównie zastosowaniami analizy matematycznej i teorii równań różniczkowych do rozwiązywania klasycznych problemów mechaniki. Najważniejsze są prace N. dotyczące teorii funkcji hiperharmonicznych (podjął niezmiernie trudne zagadnienie postawione przez Poincarégo i uprościł problem, sprowadzając liczbę czterech równań różniczkowych, opisujących te funkcje, do trzech, przez wprowadzenie nowego typu współrzędnych – hipersferoidalnych), spłaszczenia figur równowagi cieczy wirującej wokół osi, w szczególności związanej z ruchem planet (rozwinął wyniki S. Mazurkiewicza i U. Crudeliego) oraz zagadnienia trzech ciał. To ostatnie zagadnienie było jednym z najtrudniejszych wyzwań postawionych przed fizyką nowożytną, częściowo

rozwiązanym przez Poincarégo. Mechanika Newtona bardzo dobrze wyjaśniała oddziaływanie grawitacyjne i ruch układu składającego się z dwóch ciał (planet), natomiast w przypadku trzech lub więcej ciał pojawiał się problem niestabilności tego układu (sam Newton odwoływał się w kwestii uzyskiwana stabilności do interwencji sił wyższych). Chodziło o podanie warunków, przy których stabilność układu jest możliwa. N. przez dobór odpowiedniego układu współrzędnych znacznie uprościł to zagadnienie.

Pewne znaczenie mają również prace o metodzie aproksymacji w teorii równań różniczkowych, w których N. uprościł niektóre dowody o istnieniu rozwiązań i jako pierwszy podał bezpośredni dowód istnienia rozwiązania nieskończenie całkowalnego układu równań o różniczkach zupełnych.

Zainspirowany pobytem u Lichtensteina w Lipsku, zajął się problemem równowagi cieczy w ruchu obrotowym. Jednym z zagadnień podjętych przez N. było wyjaśnienie zjawiska spłaszczenia planet.

PSB (S.M. Brzozowski); SBMP (S. Kolankowski); Śródka.

R. Duda: *Lwowska szkoła matematyczna*, Wrocław 2007; Z.S. Olesiak, G.A. Sutym: *Władysław Michał Nikliborc*, KHNiT 2001, t. 46, s. 113–124; S. Steinhaus: *Wspomnienia i zapiski*, Wrocław 2002; W. Ślebodziński: *Władysław Nikliborc et son oeuvre scientifique*, „Colloquium Mathematicae” 1948, vol. 1, fasc. 4; tegoż: *Śp. Władysław Nikliborc (1899–1948)*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 1948, t. 41.

Wiesław Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)